

N:o 48.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 April 1882, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om omarbetande af gällande förordning angående sparbanker.

Omarbetande af förordningen den 1 Oktober 1875, angående sparbanker, ifrågasättes uti en från Andra Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 82, af Herr *Axel Vilh. Ljungman*.

Motionären säger sig icke vilja förneka, att våra nuvarande sparbanker i det stora hela väl motsvarat de förväntningar, man varit berättigad att ställa på deras verksamhet. Med fog kunde dock antagas, dels att desamma säkerligen vore i stånd af en ännu mycket kraftigare utveckling, dels att de icke motsvarade nutidens alla kraf på tillgodo-seendet af särskildt landtbefolkningens behof. Då vidare den nu gällande lagstiftningen för sparbankerna synbarligen icke lemnade fullt tillräckliga garantier för de till förkofran emottagna medlens vederbörliga förvaltning, och då obekantskapen hos befolkningen med dylika inrättningsars bästa organisation, vård och reviderande tvifvels utan utgjorde ett hinder för deras allmänna utbredning samt då den värdefulla erfarenhet, som särskildt under det senaste årtiondet förvärfvats i utlandet beträffande ifrågavarande inrättningsars organisation och förvaltning, icke längre borde lemnas obegagnad; så hemstälde motionären ursprungligen, »det måtte Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla *dels* om en tidens kraf motsvarande omarbetning af nu gällande förordning för sparbanker, *dels* om utarbetandet och utgifvandet på statens bekostnad af en fullständig redogörelse för sparbankers och låneföreningars hela organisation och förvaltning;» och har, efter det Utskottet i Utlåtande N:o 1 på anförda skäl till Andra Kammaren återlemnad motionen, motionären med Kammarens bifall återtagit sista delen af motionen eller den, som afsåge utgifvande

af en redogörelse för sparbankers och låneföreningars organisation och förvaltning; hvarefter, med iakttagande af den angifna utslutningen, motionen i öfrigt af Andra Kammaren blifvit återförvisad till Lag-Utskottet.

Under ärendets behandling inom Utskottet har för Utskottet varit tillgänglig en af motionären afgifven promemoria i ärendet, uti hvilken såsom brist i den gällande förordningen om sparbanker anföres:

att förordningen icke fordrade sparbanksreglementens stadfästelse af vederbörande myndighet, hvadan ock händt att, sedan dylik stadfästelse begärts men icke, till följd af reglementets otillfredsställande beskaffenhet, erhållits, sparbank icke dess mindre öppnats med bibehållande af det underhålliga reglementet;

att förordningen icke lade hinder i vägen för att under namn af sparbank idkades verklig privatbanksrörelse, ett förhållande, hvilket vore så mycket betänkligare, som kommuner ofta vore sparbankernas hufvudmän samt ansvarige för desses hela affärsverksamhet, under det att kontrollen öfver en dylik bankrörelse i landsorten vore ringa eller ingen;

att offentliga statistiska uppgifter öfver rikets sparbanksväsende ådagalade, huru den säkerhet, emot hvilken de insatta medlen placerats, regelbundet aftoge i soliditet med sparbanksrörelsens omfattning, och huru sparbanker belånat eller inköpt jernvägsobligationer, aktier och dylika värdepapper, med hvilka sparbankerna väl ej borde få befatta sig, enär sådant kunde, i händelse det vunne vidsträcktare bruk, leda till betänkliga följder;

att förordningen saknade bestämmelse om bokföring i sparbank samt *att* dess bestämmelser om kontroll öfver granskning af sparbanksinrättning vore otillräckliga.

Sparbanksväsendet har i vårt land tagit en stor utsträckning. Sålunda funnos vid 1879 års slut 343 egentliga sparbanker — af hvilka dock 3 icke voro i full verksamhet — med 565 filialkontor eller sparbankskomitéer, samt åtminstone 11 folkbanker med sparkasseafdelningar. Af de alltså till ett antal af 354 uppgående sparbanksinrättningarna kommo 94 på städerna och 260 på landsbygden. Delegarnes antal var 754,004, delegarnes behållning utgjorde 136,564,383 kronor, sparbankernas egna tillgångar 10,624,393 kronor och deras skulder 930,551 kronor.

Utskottet finner icke för sin del 1875 års förordning, som tillkommit på Riksdagens förslag, så helt och hållet sakna erforderliga garan-

tier för ett rätt bedrivande af sparbanksrörelse, som motionären synes antaga.

Det är visserligen sant, att sparbanks reglemente icke behöfver vara af Konungens vederbörande Befallningshafvande stadfäst, men exemplar af detsamma, jemte anmälan om sedermera möjligen skeende förändringar deri, skola dock aflemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och blifva sålunda offentliga. Sparbankerna torde ock i allmänhet söka stadfästelse å sina reglementen af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

Utskottet vill visserligen medgifva, att nuvarande kontroll öfver sparbanks förvaltning icke är fullt betryggande, och att sparbanks styrelse må hända har allt för stor frihet att röra sig med sparbanksmedlen; men å andra sidan måste beaktas, att sparbankens hufvudmän, oftast väl äfven styrelsens ledamöter, icke i denna sin egenskap uppbära någon ersättning utan af allmänt intresse utöfva uppdraget. Vid sådant förhållande är fara värdt, att ett kringskärande af friheten i sparbanksförvaltningen genom alltför stränga kontrollföreskrifter skulle medföra svårighet att till hufvudmän och styrelseledamöter erhålla fullt lämpliga personer.

En verklig garanti för sparbankernas soliditet synes ligga i stadgandet i förordningens § 4, att all vinst, som å sparbanks rörelse uppkommer, skall ingå i en *reservfond*, till bestridande af nödiga omkostnader och betäckande af möjligen inträffande förluster, dock att, när reservfonden öfverstiger tio procent af insatta medel med derå upplupen ränta, öfverskottet må kunna, der ej reglementet innefattar förbud deremot, användas för allmännyttigt ändamål. Då under de senare åren tillväxten i delegarnes kapital ej varit synnerligen stor, utan under de sista åren tvärtom minskats, under det att sparbankernas egen fond temligen jemnt ökats, uppnå sparbankerna i allmänhet mer och mer det fastställda beloppet för en normal reservfond. Vid 1877 års slut hade af 329 sparbanker blott 34 så hög reservfond, år 1878, 44 af 338 och vid 1879 års slut 71 af 343. I medeltal för alla sparbankerna utgjorde reservfonden vid 1879 års slut 7,9 % af delegarnes behållning. Att den varit i jemn tillväxt, synes af följande procenttal för de sex åren 1874—1879: 5,1 %, 5,3 %, 5,6 %, 6,3 %, 7,2 %, 7,9 %. Detta förhållande mellan reservfond och delegarekapital vexlar dock mycket i de olika sparbankerna och inom vissa grupper af dem, i det att de mindre sparbankerna hafva öfver hufvud taget ringare egna tillgångar i förhållande till delegarnes behållning än de större.

Beträffande den så viktiga *placeringen af influtna sparbanksmedel*

kan anmärkas, att vid slutet af de år, för hvilka uppgifter härom finnas, utgjorde det samfälda beloppet af delegarnes behållning, sparbänkernas egna fonder och deras skulder år 1876: 151,267,021 kronor, år 1877: 154,415,463 kronor, år 1878: 149,308,320 kronor, och år 1879: 146,866,478 kronor. Dessa belopp voro placerade på följande sätt:

	År 1876.	År 1877.	År 1878.	År 1879.
Kontant i kassan	0,89 %	0,79 %	0,78 %	0,84 %
I andra bankinrätn. innestående	3,13 »	2,17 »	2,44 »	2,72 »
Egna fastigheter och inventarier	0,69 »	0,74 »	0,90 »	0,93 »
Statens, kommuners eller hypo-				
teksföreningars obligationer och				
förbindelser	12,01 »	12,56 »	12,56 »	13,10 »
Jernvägsobligationer, aktier och				
dylika värdepapper	5,03 »	3,78 »	4,85 »	3,79 »
Fordringar mot säkerhet af				
inteckningar	38,64 »	39,82 »	41,29 »	42,44 »
borgens	33,36 »	33,72 »	32,15 »	31,17 »
pant i guld eller silfver	0,01 »	0,01 »	0,01 »	0,01 »
annat hypotek	4,45 »	4,69 »	3,35 »	3,30 »
Obetalda räntor	1,45 »	1,55 »	1,55 »	1,54 »
Andra räkningar	0,34 »	0,17 »	0,12 »	0,16 »
	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Förhållandena härutinnan äro så lika under de fyra åren, att det endast i fråga om utlåningar mot säkerhet af teckningar eller borgen synes vara någon bestämd riktning till afvikelse, i det att teckningarna tyckas vara i stigande, medan borgensförbindelserna aftaga. Vid en granskning af förhållandet emellan olika grupper af sparbänker finner man, att, som ju kan väntas, publika värdepapper äro mest använda af de större sparbänkerna, och att ju större sparbänkerna äro, desto mindre utlåna de mot säkerhet af borgen och desto mera mot teckningar, samt att förhållandet är desto mera omvänt, ju mindre sparbänkerna äro.

De ytterligare föreskrifter rörande sparbanks förvaltning, hvilka, utöfver de redan befintliga, möjligen kunna erfordras, särskildt beträffande sättet för de insatta medlens placering och de värdepapper, som härvid må ifrågakomma, böra emellertid, enligt Utskottets tanke, gälla äfven andra med sparbänker jemförliga inrättningar, såsom *folkbänker* med

sparkasseafdelningar — som till ett antal af åtminstone 11 förekomma i landet, utan att hafva särskild reservfond för sparbanksrörelse eller särskildt redovisa, huru de på sparbanks räkning insatta medel blifvit placerade — *ränte- och kapitalförsäkringsanstalter*, — af hvilka vid 1879 års början förefans ett antal af 15, med 362 lifräntetagare och 125,212 delägare hörande till besparingsfonden, och med fonder till belopp af 15,497,110 kronor — *sparkassor* m. fl. Lagbestämmelser i nämnda hänseenden torde hvarken få sin rätta betydelse eller sitt rätta omfång, derest de icke afse medel innestående i alla dylika anstalter. Dessa anstalters rättsliga ställning bör emellertid bedömas med hänsyn till den, som gifves andra kreditanstalter med bankrörelse utan sedelutgifningsrätt. I denna fråga arbetar emellertid för närvarande en af Kongl. Maj:t under den 18 November 1881 tillsatt komité med uppdrag att afgifva yttrande och förslag, bland annat, rörande erforderlig lagstiftning för aktiebolag, som bedrifva bankrörelse, men ej ega sedelutgifningsrätt.

Under erkännande af det i mycket behjertansvärda uti motionen, får Utskottet, på grund af det anförda, hemställa,
att motionen icke för närvarande må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 April 1882.

På Lag-Utskottets vägnar:

Axel Bergström.

Herr *Widmark* har begärt få här antecknadt, att han i följd af erhållen ledighet från riksdagsgörömålen icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.
